

Українська процедура попереднього ув'язнення досі не відповідає Конвенції

У сьогоднішньому рішенні¹ Палати у справі [Ігнатов проти України](#) (заява № 40583/15) Європейський суд з прав людини одногосно постановив, що мало місце:

порушення статті 5 §§ 1, 3 та 4 (право на свободу та особисту недоторканність) Європейської конвенції з прав людини.

Справа стосувалася кримінального провадження проти пана Ігнатова, який скаржився на те, що національні суди не дотримувалися належних стандартів при обранні щодо нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою та при неодноразовому продовженні такого заходу.

Суд встановив, зокрема, що Красногвардійський районний суд не навів належних підстав в обґрунтування своїх рішень про обрання та продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою пана Ігнатова; що в одному випадку він взагалі не навів жодних підстав; та, що двічі сталися невинуваті затримки у розгляді районним судом клопотань пана Ігнатова про звільнення.

Крім того, Суд вирішив, що нове законодавство, прийняте з метою виправлення недоліків у кримінальному процесі в Україні, виявилось недостатнім у тому, що стосується попереднього ув'язнення. Тому, за **статтею 46 (обов'язкова сила рішень та їх виконання)**, Суд встановив, що найбільш належним шляхом реагування на порушення у цій справі буде подальше реформування законодавства та/чи практики задля забезпечення відповідності національного кримінального процесу вимогам статті 5.

Основні факти

Заявник, Олександр Ігнатов, є громадянином України, який народився у 1989 році та мешкає у смт Нижні Сірогози (Україна). Пана Ігнатова було затримано 4 червня 2013 року за підозрою у кримінальній справі про незаконне заволодіння транспортним засобом. Наступного дня Солонянський районний суд обрав щодо нього запобіжний захід у вигляді тримання під вартою. Суд вважав, що заявник міг переховуватися, з огляду на те, що він підозрювався у скоєнні тяжкого злочину, ніде не працював, не мав фінансових ресурсів, не проживав у даній місцевості, а також не проживав за місцем своєї реєстрації. Справу було згодом передано до Красногвардійського районного суду.

Тримання під вартою пана Ігнатова було продовжено районним судом щонайменше 11 разів до його засудження у січні 2015 року. Заявник подав декілька клопотань про звільнення, але всі вони були відхилені. У результаті судового провадження пана Ігнатова було визнано винуватим у грабежі та незаконному заволодінні транспортним засобом. Його було засуджено до п'яти років ув'язнення, однак суд скоротив цей термін удвічі, відповідно до закону про амністію. Через чотири місяці заявника достроково звільнили.

¹ Відповідно до статей 43 і 44 Конвенції, це рішення Палати не є остаточним. Протягом трьох місяців після його проголошення, будь-яка сторона може вимагати передачу справи на розгляд Великої палати Суду. Якщо такий запит подано, колегія з п'яти суддів вирішує, чи підлягатиме справа подальшому розгляду. При позитивному рішенні Велика палата розглядає справу і приймає остаточне рішення. Якщо у запиті про передачу справи на розгляд Великою палатою відмовлено, рішення Палати набуває в цей день остаточної сили.

Після того, як рішення стає остаточним, воно передається до Комітету Міністрів Ради Європи для нагляду за його виконанням. Детальну інформацію про процес виконання можна знайти тут: www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution (англ.)

Скарги, процедура та склад Суду

Посилаючись на статтю 5 § 3 (право на розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження) Європейської конвенції, пан Ігнатов скаржився, що в своїх рішеннях про продовження його тримання під вартою національні суди не навели для цього переконливих підстав, посилаючись лише на серйозність пред'явленого йому звинувачення. Він також послався на статтю 5 § 1 (с) (право на свободу) скаржачись що стаття 315 Кримінального процесуального кодексу України не вимагала від національних судів наводити підстави при прийнятті рішення у підготовчому засіданні про обрання запобіжного заходу обвинуваченому. Крім того, він скаржився, що таких підстав не було наведено у його справі, коли районний суд призначав справу проти нього до розгляду. Нарешті, пан Ігнатов посилався на статтю 5 § 4 (право на перегляд судом без зволікань законності тримання під вартою) скаржачись, що двічі сталася надмірна затримка у розгляді судами його клопотань про звільнення: судам знадобилося 25 та 19 днів відповідно для розгляду його звернень.

Заяву було подано до Європейського суду з прав людини 25 червня 2015 року.

Рішення було прийнято Палатою із семи суддів, що засідала у такому складі:

Ангеліка Нюсбергер (Angelika Nußberger) (Німеччина), Голова,
Ерік Мьозе (Erik Møse) (Норвегія),
Ганна Юдківська (Ganna Yudkivska) (Україна),
Фаріс Вехабовіч (Faris Vehabović) (Боснія та Герцеговина),
Йонко Грозев (Yonko Grozev) (Болгарія),
Шифра О'Лірі (Síofra O'Leary) (Ірландія),
Маартіньш Мітс (Mārtiņš Mīts) (Латвія),

а також Мілан Блашко (Milan Blaško), Заступник Секретаря Секції.

Рішення суду

Стаття 5 (право на свободу)

Ненаведення належних підстав для тримання під вартою

Суд встановив, що було порушено статтю 5 § 3 Конвенції, оскільки органи влади не навели переконливих підстав для тримання пана Ігнатова під вартою до його засудження. У кожному рішенні про продовження тримання під вартою суд наводив ті ж самі підстави, що й у початковому рішенні (окрім засідання 1 жовтня 2013 року, коли взагалі жодних підстав наведено не було). Підставами, на які посилався суд, були серйозність обвинувачень проти пана Ігнатова та, відповідно, ризик того, що він втече. Однак, коли такі підстави наводяться у абсолютно абстрактній формі, вони є недостатніми для обґрунтування попереднього ув'язнення. Вони мають підкріплюватися фактичними обставинами і розглядатися з урахуванням інших відповідних факторів. У справі пана Ігнатова суди лише навели підстави для його тримання під вартою в загальних виразах, використовуючи стандартні фрази. Не було підстав вважати, що вони провели належну оцінку фактів стосовно питання про те, чи тримання під вартою було необхідним в обставинах даної справи. Більш того, зі спливом часу, тримання пана Ігнатова під вартою вимагало більшого ретельного обґрунтування – але суди такого обґрунтування не надали. З рештою, на жодному етапі державні органи не розглядали будь-які інші запобіжні заходи як альтернативу триманню під вартою.

Ненаведення жодних підстав – рішення від 1 жовтня 2013 року

Суд встановив, що у рішенні від 1 жовтня 2013 року про призначення справи проти пана Ігнатова до розгляду в суді, районний суд не навів жодних підстав на обґрунтування свого

рішення про продовження тримання pana Ігнатова під вартою. За статтею 5 § 1 державні органи не вправі позбавляти людей волі свавільно. Ненаведення національними судами жодних підстав при вирішенні питання про тримання pana Ігнатова під вартою протягом тривалого часу було несумісним із цим принципом захисту від свавілля. Через це Суд встановив, що зазначене рішення порушило статтю 5 § 1 Конвенції.

Суд також зазначив, що, незважаючи на те, що статті 315 та 331 Кримінального процесуального кодексу надавали судам повноваження щодо зміни, скасування чи застосування запобіжного заходу при призначенні справи до розгляду у суді, немає підстав вважати, що ці положення вимагали від судів надавати підстави в обґрунтування таких рішень.

Неспроможність своєчасно розглянути клопотання про звільнення

Суд встановив, що клопотання pana Ігнатова про звільнення від 27 грудня 2013 року та 14 серпня 2014 року були розглянуті судом лише, відповідно, 24 січня та 4 вересня 2014 року. Суди, таким чином, не дотрималися вимоги про своєчасний розгляд клопотань про звільнення за статтею 5 § 4, в порушення Конвенції.

Стаття 46 (обов'язкова сила рішень та їх виконання)

Суд зазначив, що встановлені порушення неодноразово констатувалися і раніше в практиці Суду щодо України. У справі *Харченко*², Суд встановив, що неодноразові порушення статті 5 §§ 1 (с), 3 та 4 відбувалися через недоліки в українському законодавстві, тож державі було запропоновано вжити термінових заходів задля приведення свого законодавства та адміністративної практики у відповідність із стандартами Суду.

Проаналізувавши обставини даної справи, Суд зазначив, що він не переконаний в тому, що нове законодавство, зокрема Кримінальний процесуальний кодекс 2012 року, є достатнім стосовно відповідних вимог до попереднього ув'язнення. Тому Суд дійшов думки, що найбільш належним шляхом реагування на вищезгадане порушення буде подальше реформування законодавства та/чи практики, аби забезпечити відповідність національного кримінального процесу вимогам статті 5.

Справедлива сатисфакція (Стаття 41)

Суд постановив, що Україна має сплатити заявникові 6 000 євро моральної шкоди.

Рішення доступне тільки англійською мовою.

Цей прес-реліз є документом, підготованим Секретаріатом. Він не зобов'язує Суд. Рішення Суду щодо прийнятності та по суті, а також додаткову інформацію про Суд можна знайти на сайті: www.echr.coe.int. Аби отримувати прес-релізи Суду, будь ласка, підпишіться на розсилку за адресою: www.echr.coe.int/RSS/en чи слідкуйте за нашими повідомленнями у Twitter [@ECHRpress](https://twitter.com/ECHRpress).

Контактна інформація для ЗМІ

echrpress@echr.coe.int | tel: +33 3 90 21 42 08

George Stafford (tel: + 33 3 90 21 41 71)

Tracey Turner-Tretz (tel: + 33 3 88 41 35 30)

Denis Lambert (tel: + 33 3 90 21 41 09)

Inci Ertekin (tel: + 33 3 90 21 55 30)

2. *Харченко проти України*, № 40107/02, §§ 98-100, 10 лютого 2011 року

Європейський суд з прав людини було засновано в Страсбурзі державами-членами Ради Європи в 1959 році для розгляду стверджуваних порушень Європейської конвенції з прав людини 1950 року.